

Antikvarisk förundersökning och
åtgärdsprogram

TEGELUGNEN

Västra kv. Tegelbruket, Skövde kommun

2022-05-25

Antikvarisk förundersökning och åtgärdsprogram för tegelugnen, Västra kv. Tegelbruket

Inledning

Bakgrund

Inom området som berörs av detaljplan för Västra Kv. Tegelbruket finns en äldre bevarad tegelugn som hörde till Mariesjö tegelbruk som låg här tidigare. Byggnaden är i gällande detaljplan försedd med skyddsbestämmelser, den är också upptagen i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister. Byggnaden används idag för kontorverksamhet.

Denna utredning har upprättats på uppdrag av Kreativa Hus Skövde för att utreda byggnadens kulturhistoriska värden inför kommande renovering och ombyggnad. Utredningen syftar även till att klargöra om föreslagna skyddsbestämmelser bör kompletteras. Rapporten innehåller även ett åtgärdsprogram där förslag på åtgärder ges inför framtida renoveringsinsatser. Rapporten är upprättad av bebyggelseantikvarie Maria Olovsson på Acanthus.

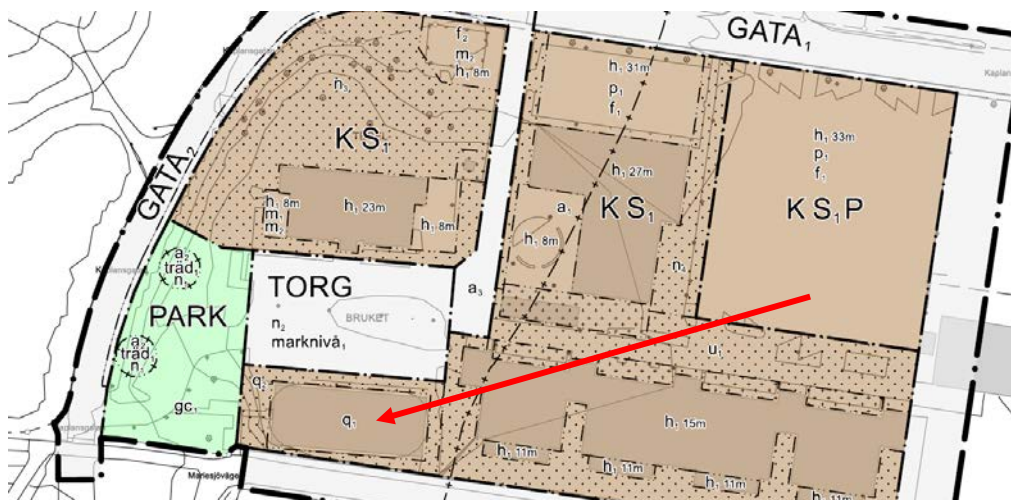
Detaljplanen

Byggnaden är beläget i stadsdelen Mariesjö, ca 1 km nordost om Skövde centrum. Planområdet där byggnaden ligger gränsar till villabebyggelse i söder, Mariesjö gård i väster och kvarter för småindustri och verksamheter i norr och öster.

Syftet med den nya detaljplanen är att möjliggöra byggrätter för kontor och utbildning för Science Park Skövdes verksamhet.

Planförslaget innehåller skyddsbestämmelser som upprättats för den f.d. tegelugnen:

- q1 Värdefull kulturmiljö. Ändring av byggnad får inte förvanska dess karaktär.
- q2 Markens utformning kring tegelugnen ska ske med hänsyn till byggnadens karaktär.

Beskuren illustration över förslag till detaljplan för Västra Kv. Tegelbruket, tegelugnen är markerad med en röd pil.

Historisk bakgrund

Skövde som industristad

Järnvägens ankomst 1859 har haft mycket stor betydelse för utvecklingen av Skövde, inte minst som industristad. Staden länkades samman med stora städer som Göteborg och Stockholm och även med andra delar av landet. Den intensiva industrietableringen under årtiondena närmast efter järnvägens tillkomst medförde en mycket stor befolkningsökning. Vid 1800-talets mitt hade Skövde stad endast ca 900 invånare, vid sekelskiftet 1900 bodde här närmare 5000 personer (Skövde kommun 2011). Tegelbruket, anlagt på Mariesjö länderi 1869 är en av de tidiga industrietableringarna i staden.

Häradseconomiska kartan från 1877, här syns Skövde stads begränsade utbredning samt Mariesjö tegelbruk i det övre högra hörnet, öster om järnvägen. Lantmäteriet, historiska kartor.

Verksamheten vid tegelbruket

Enligt äldre kartor, bl.a. häradseconomiska kartan från 1877, utgjordes planområdet av det tegelbruk som den bevarade tegelugnsbyggnaden var en del av. Väster om planområdet ligger Mariesjö gård som var tegelbrukets mangård. Norr om planområdet ligger en ombyggd ladugård som också hört till Mariesjö gård.

Tegelbruket utgjorde en av Skövdes tidiga industrianläggningar, uppfört 1869. Området Mariesjö kom senare att vidareutvecklas som industriområde i och med stadsplanen för Mariesjöområdet, upprättad 1962 (Sektor för samhällsbyggnad, Skövde kommun).

1869 anlades tegelbruket på Mariesjö länderi, av ingenjör J A Frigell. Tegelbruket tillhör den första generationen av industriella tegelbruk i Sverige, och det är möjligt att den kvarstående tegelugnen i Skövde, en s.k. ringugn, är en av landets första i sitt slag. Ringugnen introducerades i

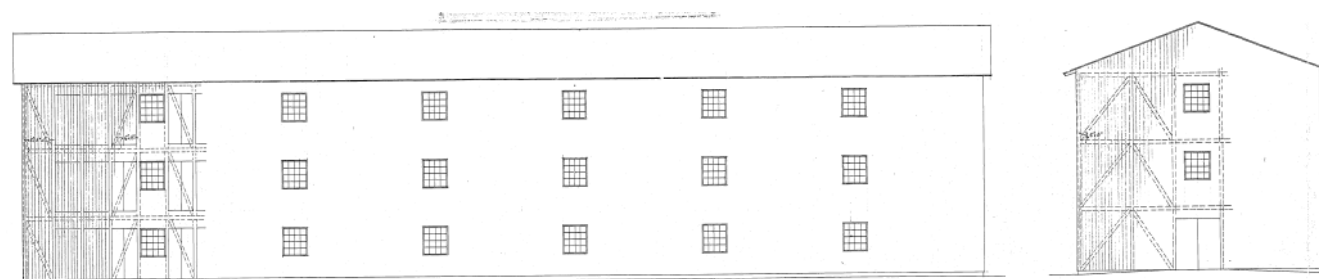
Sverige omkring 1870 och gav möjlighet till kontinuerlig drift, då eldningszonen under bränningen flyttades runt i ugnen (BeBR).

Flygfoto över området år 1960, här syns tegelbrukets ursprungliga byggnader samt Mariesjö gård med tillhörande ladugård, (historiska flygbilder Lantmäteriet).

Ing. Frigell drev bruket till omkring 1905, då det övertogs av systersonen, sjökapten Sixten Ehrenpohl. När bränningen upphörde 1969 hade dåvarande ägaren, David Lorentzon, drivit det sedan 1952. Vid bruket tillverkades huvudsakligen mur- och fasadtegel. Flera kända byggnader i Skövde, däribland kulturhuset Oden, varuhuset Commerce och Xenia-huset, har fasadtegel är tillverkat på Mariesjö tegelbruk.

På ett flygfoto från 1960 är verksamheten i gång med ett flertal byggnader och lertag (Lantmäteriet, Flygfoto 1960). Smedja, torklada, personalbostäder, kontor är några funktioner som funnits i byggnaderna (Skövde kommun, ritningsarkiv). Förutom tillverkning av tegel har det mellan 1930–1950 förekommit ytbehandling av trä vid Skövde Snickeri- & Trävaruaffär. På senare tid har Skövde kommun haft sitt ekonomikontor på fastigheten. Idag bedriver Science Park Skövde sin verksamhet på platsen som företagspark. (Skövde kommun 2018).

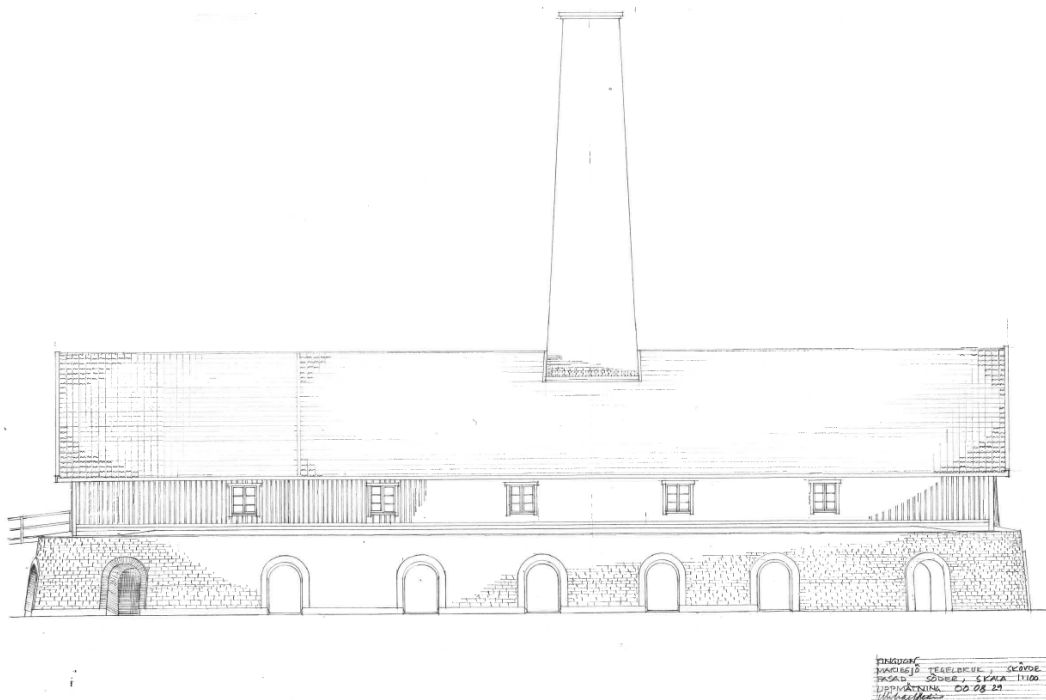
Bygglovsritning över tegeltorkladan som byggdes om 1943, byggnaden är riven.

Byggnaden

Tegelugnen är en s.k. ringugn. Det har funnits nära 500 ringugnar i landet. På 1980-talet då en riksomfattande utredning gjordes bedömdes det finnas 20-30 bevarade ringugnar i Sverige. Ugnen i Mariesjö ansågs då tillhöra en av de bäst bevarade i sitt slag (BeBR).

Efter en kraftig ombyggnad som genomfördes 2001 är denna bedömning med största sannolikhet inaktuell. Till detta kommer att övriga byggnader som tillhörde tegelbruket har rivits eller brunnit ner. Tegelbruket, som fortfarande på 1990-talet var en kulturhistoriskt värdefull anläggning, är idag endast representerad av den ombyggda tegelugnsbyggnaden.

Vid ombyggnaden 2001 revs den ursprungliga överbyggnaden i trä. Vid denna tid var byggnaden också försedd med en tillbyggnad längs norra fasaden. Den kom aldrig att återuppföras. Överbyggnaden återuppfördes och inreddes med moderna kontorslokaler. Vid ombyggnaden fyllde man större delen av ugnnsbyggnaden med sand och betong för att uppnå tillräcklig hållfastighet.

Byggnadens södra fasad uppritad före ombyggnaden år 2000. Byggnaden har idag betydligt fler fönster, den södra fasaden har nu tretton fönster istället för de ursprungliga fem.

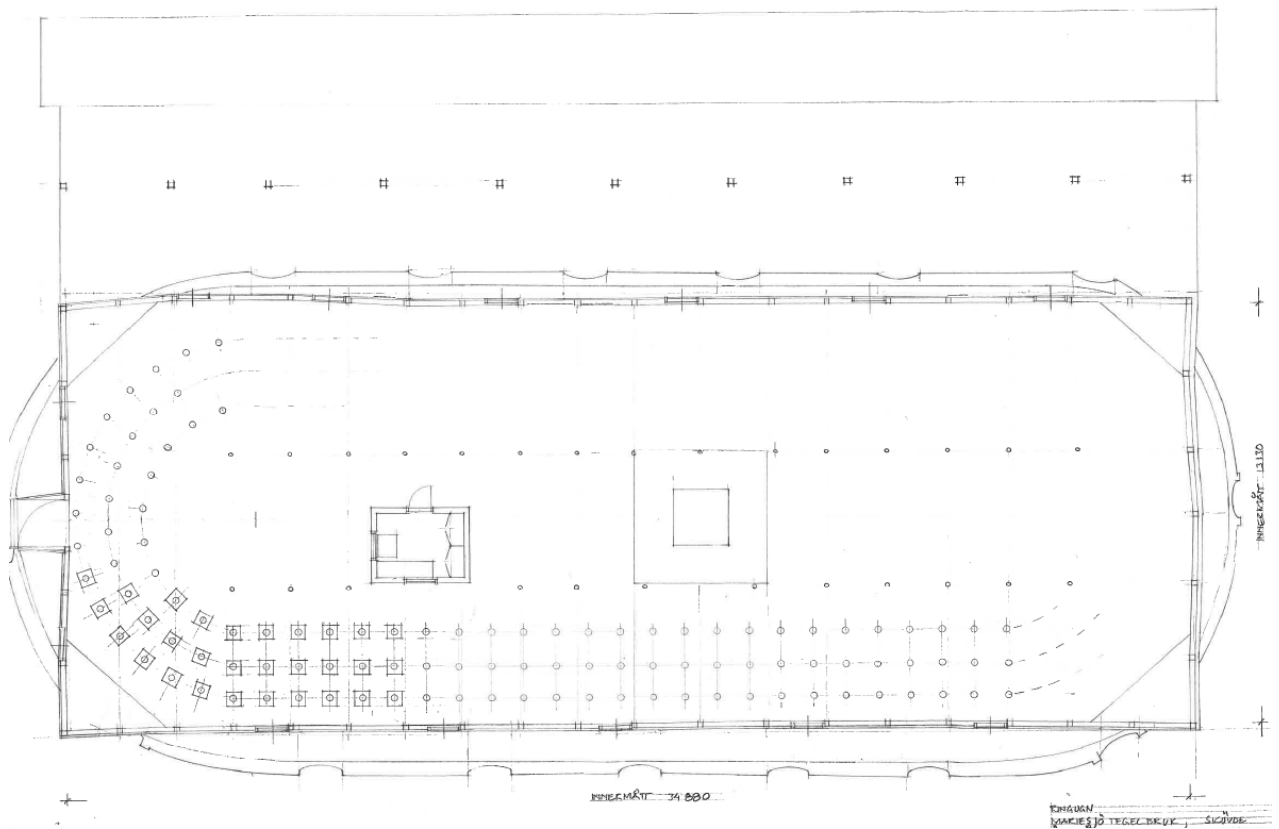
Tegelugnens västra fasad som den såg ut innan ombyggnaden år 2001 (Uppritning och dokumentationsrapport 2000). Panelen var då enklare utförd på gavlarna och hade ett direkt avslut ner mot ugnen.

Bild från den ursprungliga interiören. I golvet fanns öppningar där man kunde lägga ner ny ved till ugnen som ligger under golvet. Golvet var täckt med ett 50 cm tjockt lager sand.

Foto från den fotodokumentation som genomfördes innan ombyggnaden, här syns den tillbyggnad som tidigare fanns uppfört längs den norra fasaden (Forsvik år 2000).

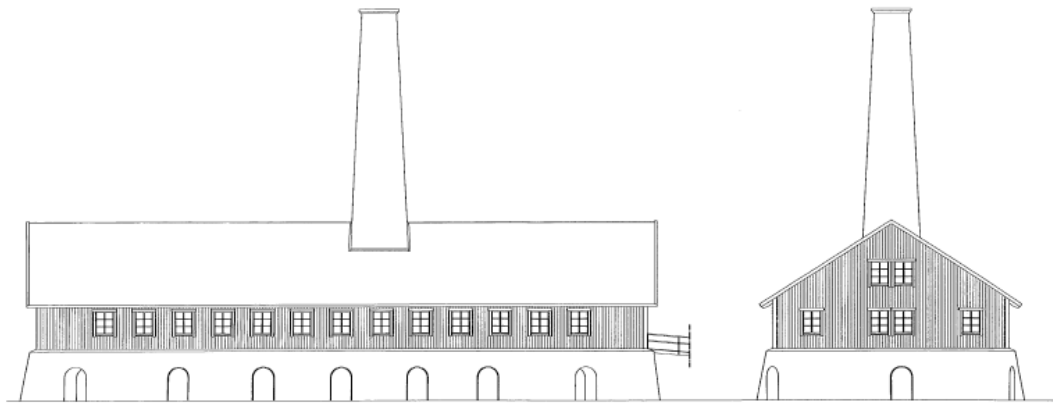
Planritning över våningen ovan ugnen, här syns principen för de hål som finns för påfyllning av ved ner i tegelugnen. I övre delen av bilden syns även den tillbyggnad som fanns längs byggnadens norra fasad.

Karaktärsbeskrivning

Exteriör

Karaktäristiskt för byggnaden är den svag rundade ugnsdelen. Ugnen är täckmurad med kalksten vilket gör att den upplevs som en hög sockelvåning. Ugnen har 16 brännkammare och är uppförd av tegel och har en utvändig beklädnad av kalksten. Endast en av ugnens brännkammare finns bevarade, i ugnbyggnadens nordöstra del. En del av ugnbyggnaden är inredd med ett modernt teknikrum för VVS. Övriga delar av ringugnens utrymmen är igenfyllda.

Den murade ugnsdelen är försedd med en överbyggnad utförd som en träkonstruktion med sadeltak. Överbyggnaden har karaktären av en traditionellt utformad träbyggnad i rektangulär form vars hörn kragar ut utanför den rundade ugnsdelen. Fasaderna är täckta med faluröd locklistpanel. Locklistpanelen avslutas med liggande fasadpanel som ansluter mot ugnsdelen ihop med en svart dropplista av plåt. Ljusinsläpp sker genom spröjsförsedda tvåluftsfönster av trä. Sadeltaket är täckt med tvåkupigt lertegel. Överbyggnaden är uppförd i karaktär av en enkel ekonomibyggnad. Byggnaden rymmer idag kontorslokaler.

Bygglovsritning av den nyuppförda överbyggnaden år 2000 (ritningsarkivet Skövde kommun).

Överbyggnadens fasad är täckt med locklistpanel målad med faluröd slamfärg. Fasadens nedre del är täckt med horisontell träpanel. Fasadens avslutas med en dropplista av svartmålad plåt mot ringugnens cementtäckta krön.

Tegelugnens tak är täckt med tvåkupigt lertegel. Anslutningen mot skorstenen är avtäcktt med svartmålad plåt.

Byggnadens nedre del, ringugnen, är täckt med kalksten. Ugnsöppningarna som återfinns runt hela ugnskonstruktionen är utförda med tegelförsedda valv.

Ett viktigt inslag i byggnadens karaktär är den höga skorstenen som är tidstypiskt uppförd i tegel i kvadratisk form. Det var först i slutet av 1800-talet man började bygga runda fabrikk skorstenar av radialtegel. Skorstenen är bevarad och renoverad. I dag finns en ny bro vid byggnadens västra gavel med direkt ingång till kontorslokalerna. På överbyggnadens östra gavel har man satt in en dörr som förbinds med markplanet genom en trappa i impregnerat trä.

Samtliga av ugnens välvda öppningar utom två är igenmurade. De igensatta ytorna är putsade och i vissa fall utsmyckade med en dekorativ tegelsten.

På överbyggnadens östra gavel har man satt in en dörr som förbinds med markplanet genom en trappa i impregnerat trä. Trappan används för nödutrymning.

Byggnadens kraftiga skorsten är mycket karaktärsskapande och en viktig del i byggnadens kulturhistoriska värde. Skorstenen renoverades nyligen.

Interiör

Överbyggnadens interiör är nyskapad. Våningen över ringugnen är i sin helhet inredd med kontorslokaler. De enda ursprungliga delarna i denna interiör är skorstenen som är synlig centralt i kontorsdelen. I golvet finns ett antal av vedmatningshålerna synliga, täckta med säkerhetsglas.

Interiört är överbyggnaden inredd med kontorslokaler. I mitten av våningen syns skorstenens murade väggar, här täckmålade i en tegelröd kulör.

Interiört är överbyggnaden inredd med kontorslokaler. På ett par ställen har de ursprungliga hålen för inmatning av ved till ugnarna synliggjorts i golvbeläggningen genom övertäckning av säkerhetsglas.

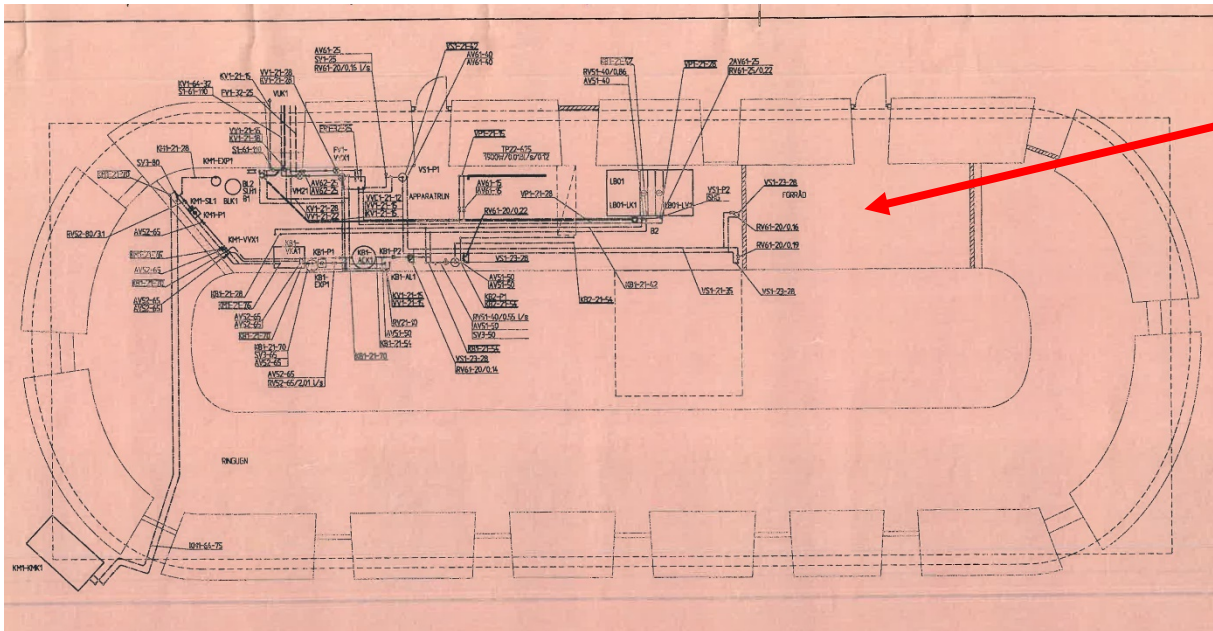
Överbyggnadens vindsvåning är till största delen oinredd. Här är de sentida takstolarna av furu fullt synliga. Här är även skorstenens murade konstruktion synlig. Skorstenen bär spår efter det tidigare takfallet, autentiska spår från den ursprungliga överbyggnaden som är viktiga att bevara. Vindsvåningens västra del är inredd till förrådsutrymme.

Vindsvåningen är till största del oinredd. Den nya takstolen är frilagd och synlig. I mitten av vindsutrymmet återfinns skorstenens murverk. Här finns spår efter det ursprungliga takfallet i form av täckplåt och avteckning i tegelmuren.

Den västra delen av vindsvåningen är inredd som förrådsutrymme. Till höger syns den del av ugnen som är inredd som teknikrum för VVS.

Planritning över tegelugnens interiör. Ritningen visar VVS-installationerna som gjordes i ett av utrymmena i ugnsbbyggnaden 2001. Den röda pilen markerar det bevarade utrymme i en av brännugnarna. Resterande ytor är igenfyllda med sand och betong.

Endast en av brännugnarna finns bevarad idag. Utrymme används till förvaring. I bakgrunden syns en modern tegelmur som avgränsar utrymme mot de i övrigt igenfyllda utrymmena.

Byggnadens viktiga karaktärsdrag

- Den svagt rundade ugnsbbyggnaden med fasadtäckning av murad kalksten
- Ugnsbbyggnadens tegelförsedda valvöppningar
- Byggnadens fristående placering i stadsrummet
- Överbyggnadens röda locklistpanel målad med slamfärg
- Fasadens överkragningar över ugnsdelen i byggnadens fyra hörn
- Fönstrens traditionella utformning och utförande
- Byggnadens enkla formspråk utan utsmyckande detaljer
- Överbyggnadens enkla sadeltak täckt med lertegel utan andra anläggningar såsom ventilationskupor, takkupor eller takfönster
- Den gedigna, omfångsrika skorstenen utförd i handslaget tegel
- Skorstenen som är synlig i byggnadens interiör på både bottenvåning och vindsvåning
- Den bevarade delen av brännugnen som är viktig för förståelsen av byggnadens ursprungliga användningsområde

Kulturhistoriska värden

Dokumenterade värden

Byggnaden är sedan tidigare upptagen i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister och har där blivit värderad till klass 1.

Byggnaden har försetts med skyddsbestämmelser i tidigare detaljplan vilket bör spegla kommunens ställningstagande i bevarandefrågan i förhållande till dess kulturhistoriska värde. På grund av skyddsbestämmelserna är byggnaden även upptagen i länsstyrelsernas kartläggning ”Räkna Q” över objekt som försetts med bestämmelser om skydd på grund av kulturhistoriskt värde. Kartläggningen är en del i länsstyrelsernas gemensamma miljömålsarbete.

Övrigt kulturmiljövärde

Tegelugnen är i sig en unik byggnad och kan vara den första ringugnsbyggnaden i landet, det första tegelbruket i sitt slag som anlades för industriellt bruk. Detta ger byggnaden ett högt industrihistoriskt värde som ett tidsdokument över en produktionsmetod. Byggnaden är även, som dokument över den tidigare industrialiseringen av Skövde, av stort pedagogiskt värde.

Ur ett lokalhistoriskt perspektiv har byggnaden också stor betydelse då de tillverkade produkterna satt stort avtryck i många byggnader i staden. Mycket av byggnadens autenticitetsvärde är starkt påverkat då överbyggnaden av trä är utbytt samt att ugnen till stora delar är igenfylld med sand och betong. Samtidigt består byggnadens miljöskapande värde som pedagogiskt inslag i en övrigt modern stadsdel.

Byggnaden utgör tillsammans med Mariesjö gård och f.d. ladugården på Mariesjö 4 viktiga miljöskapande värden. Detta är värden som kommer ha stor betydelse i omvandlingen av Mariesjö.

Förslag till detaljplanen

Det är viktigt att traditionella material och arbetsmetoder används vid framtida renovering av byggnaden. Ugnen och skorstenen är byggnadens mer autentiska delar och det är mycket viktigt att kunniga hantverkare med lång erfarenhet av liknande projekt anlitas vid renoveringsåtgärder. Dessa delar av byggnaden föreslås skyddas genom skyddsbestämmelser. Övriga delar av byggnaden skyddas genom varsamhetsbestämmelser som utformas efter de åtgärder som är väsentliga för att byggnadens karaktär ska bevaras.

Förslag till skyddsbestämmelser, q

- Rivningsförbud
- Sockelns/ugnens fasadmaterial av kalksten ska bevaras, vid underhåll ska likvärdigt material användas
- Skorstenen av handslaget tegel ska bevaras, vid underhåll ska likvärdigt material användas

Förslag till varsamhetsbestämmelser, k

- Fasader ska vara av locklistpanel målade med röd slamfärg
- Taktäckning ska vara rött lertegel
- Fönster ska till form, material, indelning och proportioner vara lika ursprungliga fönster
- Takets enkla form är ett viktigt karaktärsdrag. Anläggningar på taket såsom ventilation, takfönster och takkupor ska undvikas
- Markens utformning kring tegelugnen ska ske med hänsyn till byggnadens fristående karaktär

Bevarande

Det är de ursprungliga delarna såsom ringugnen och skorstenen som uppbär byggnadens byggnadshistoriska värden. Ringugnens kalkstenfasad med tegelmurade valv är mycket karaktärsskapande och värdefulla. Extra intressant är den delvis bevarade brännugnskammaren som återfinns i byggnadens nordöstra hörn. Utrymmet är viktigt för förståelsen för byggnadens ursprungliga funktion. Det bevarade utrymmet är viktigt att bevara och underhålla så att det inte rasar in och förstörs. Likaså är kontinuerlig översyn av skorstenen viktigt då den inte längre är i bruk. Väderutsatta tegelmurar utan uppvärmning tenderar att påverkas av tilltagande slitage.

Överbyggnaden är en återskapad byggnad som försetts med ett nytt användningsområde och därmed modern inredning som följd. Byggnaden i sig har mycket lite av materiella antikvariska

värden. Samtidigt är dess exteriöra utformning utförd likt den ursprungliga byggnaden vilket medför att mycket av dess miljöskapande värden har behållits.

Byggnaden sedd från sydväst, den karaktäristiska ugnbyggnaden är knappt synlig från detta håll.

Foto på tegelugnen från sydväst, år 2000. Foto kommer från dokumentationsrapporten som upprättades av Mikael Hedin på Forsviks bruk år 2000.

Källor

Underlag till Kulturmiljöprogram för Skövde kommun, Skövde stad. Del 1, inledning och historik, 2011

Underlag till Kulturmiljöprogram för Skövde kommun, Skövde stad. Del 2, kulturmiljöer och byggnadsobjekt, 2011

Miljöhistorisk inventering, Planprogram Mariesjö; Utvecklingsområde 1 och 2 Skövde kommun, Sektor Samhällsbyggnad, Skövde kommun 2018

Bebyggelseregistret, Riksantikvarieämbetet

Kringla, kulturmiljöbild Riksantikvarieämbetet

Informationskarta, Länsstyrelsen Västra Götalands Län

Varvshistoriska föreningens samlingar

Lantmäteriet, historiska flygbilder

Lantmäteriet, historiska kartor

Stadsplan över Mariesjöområdet, 1962, Sektor för samhällsbyggnad, Skövde kommun.

Bygglovsritningar, daterade 1961-1994, Sektor för samhällsbyggnad, ritningsarkiv, Skövde kommun.

Detaljplan för Tegelbruket 5, Skövde stad, Skövde kommun, Västra Götalands län. 2011-04-26

Samrådshandling, Plan.2021.5. Detaljplan för Västra Kv. Tegelbruket, Skövde stad, Skövde kommun, Västra Götalands län, sektor för samhällsbyggnad 2022-01-17

Forsviks bruk, Mariesjö Tegelbruk, Uppmätning och fotodokumentation av ringugnen vid Mariesjö tegelbruk i Skövde, 2000. Mikael Hedin.

ÅTGÄRDSPROGRAM

UGNENS STENBEKLÄDDA FASAD OCH TEGELVALV

BESKRIVNING

Byggnadens nedre del utgörs av en murad tegelugn. Ugnens fasader är täckt med kalksten. Stenen är fogad med olika fogtyper huvudsakligen senare tillkommen hård fog av cement. Brännugnsöppningarna inramas av tegelvalv med delvis handslaget tegel. Flera av ugnsvälven är igenmurade med murblock som putsats.

NUVARANDE SKICK

Sprickbildning mellan fog och sten förekommer. Cementbruket är inte ursprungligt och är inte anpassad till byggnadens karaktär eller naturstenens tekniska egenskaper. Sentida lagningar av tegelvalven har medfört att ett modernare tegel använts samt problem med sprickbildning mellan fog och tegel. Ytskiktet på igenmurade ytor har putsavfall och sprickor.

ÅTGÄRDER

Kalkstensmuren bör omfogas i sin helhet.

1. **All cementfog och samtlig lös fog knackas ner till fast grund.**
2. **Skadad kalksten justeras och kompletteras med sten lika befintlig.**
3. **Omfogning med kalkbruk. Vid framtagande av fog bör provtagningar utföras innan så att en lämplig sammansättning kan göras. Resultatet utvärderas av kalkbruksexpert.**
4. **Översyn och omfogning av tegelvalv. Modernt tegel byts ut mot handslaget tegel.**
5. **Igenmurade ytor i valv; knacka ner all lös puts och lösa lagningar. Nytt putslager anpassas efter underlaget som sannolikt utgörs av murblock av betong.**

BEHANDLING/FABRIKAT

Grund och fogningbruk

Kalksten och tegel: Saint Astier, Kalkbruk NHL 5, eller likvärdigt.
Murblock betong: Grundningsbruk, KC och kalkcementbruk, C-bruk.

Fabrikat

För fog kalksten/tegel: Målarkalk AB, eller likvärdigt.
Putsytor på betong: Finja, eller likvärdigt.

Fog och putsstruktur

Fogprover och putsprover ska tas fram och godkännas av beställare innan arbetet påbörjas.

Kalksten

Komplettering med kalksten utförs lika befintligt.

Tegel

Modernt tegel byts till handslaget, med bättre variation i kulören.

**Arbeten utföres enligt fabrikantens anvisningar.
Se även allmänna föreskrifter.**

FASADER

BESKRIVNING

Fasaderna är klädda med en ohyvlad, stående rak locklistpanel med smala lock, målade med röd slamfärg. Takfotsbrädorna är av trä, målade i röd slamfärg. Fasaden är uppförd 2001.

NUVARANDE SKICK

Fasaderna är i mycket gott skick.

ÅTGÄRDER

Träfasader renoveras på sikt

1. **Fasaderna rengörs genom borstning av löst sittande färg till fast underlag samt genom alg- och mögeltvätt.**
2. **En strykning med äkta Falu Rödfärg utan olja. Färgen ska arbetas in i träet med pensel. Vid målning på tidigare obehandlat trä gäller två strykningar.**
3. **Panelen ska lagas lika den bef. panelen. Så lite som möjligt bör bytas ut.**

BEHANDLING/FABRIKAT

Färgtyp

Slamfärg, utan olja.

Fabrikat

Falu rödfärg eller likvärdigt.

Kulör

Original ljusröd, S 4550-Y70R.

Virke

Nytt virke ska vara sågat, lika befintligt.

**Arbeten utföres enligt fabrikantens anvisningar.
Se även allmänna föreskrifter.**

DÖRRAR

BESKRIVNING

Överbyggnaden har två dörrar, dels en svartmålad ståldörr med glaspartier som utgör huvudentré samt en enklare trädörr som nödutgång vid den östra gaveln. Omfattningar och karmar är enkla av trä och målade i en vit kulör.

I den del av byggnaden som utgör den gamla tegelugnen återfinns två rundbågade dörrar av trä. Dörrarnas yttre skikt utgörs av masonit/MDF, eller liknande material med oklar ytbehandling. Nertill finns sparkplåtar i svartmålad plåt. Karmarna är utförda i lackat furu.

NUVARANDE SKICK

Ståldörren är i gott skick. Trädörr i öster är i gott skick. Dörrarna i ugnbyggnaden är i sämre skick, är i behov av ytskiktsbehandling.

ÅTGÄRDER

Dörrarna som hör till överbyggnaden är i gott skick. På sikt kan byte av ståldörren övervägas då en enklare dörr av trä är mer lämpad för byggnadens karaktär.

Dörr i byggnadens östra del är i behov av målning på sikt.

- 1. All löst sittande färg avlägsnas genom skrapning.**
- 2. Renoveras och målas till lika befintligt.**

BEHANDLING/FABRIKAT

Färgtyp

Lika befintligt.

Kulör

Lika befintligt.

Dörrarna i ugnbyggnaden är i behov av åtgärder. Företrädesvis byts dörrarna mot enklare bräddörrar.

- 1. All löst sittande behandlingsskikt avlägsnas genom skrapning.**
- 2. Skador i masonit/MDF ilagas.**
- 3. Nytt ytskikt, troligen lack.**

**Arbeten utföres enligt fabrikantens anvisningar.
Se även allmänna föreskrifter.**

FÖNSTER

BESKRIVNING

Sentida spröjsade 2-luftsfönster av trä, målade i vit kulör. Moderna beslag. Fönstren är från 2001.

NUVARANDE SKICK

Fönstren är i gott skick.

ÅTGÄRDER

- 3. All löst sittande färg på fönsterkarmar, bågar och omfattningar samt löst sittande kitt avlägsnas genom skrapning.**
- 4. Renoveras och målas till lika befintligt.**

BEHANDLING/FABRIKAT

Färgtyp

Lika befintligt.

Kulör

Lika befintligt.

**Arbeten utföres enligt fabrikantens anvisningar.
Se även allmänna föreskrifter.**

TAK

BESKRIVNING

Sadeltak täckt med tvåkupigt lertegel. Plåt där taket möte skorsten.

NUVARANDE SKICK

Taken är i gott skick. Taken är endast besiktigade från marken.

ÅTGÄRDER

Taket är inte i behov av underhåll men på lång sikt bör följande åtgärder gälla:

1. Varsam demontering för återmontering av befintliga tegelpannor i sin helhet.
2. Pannor med slagsprickor, kraftiga vittringar och frostsador större än en tumnagel sorteras bort.
3. Pannor av god kvalitet rengöres varsamt genom högtryckstvätt för återmontering.
4. Rivning av bär- och ströläkt samt underlagspapp.
5. Rötskador i brädbottenpanel, lagas lika befintligt.
6. Ny underlagspapp samt strö- och bärläkt monteras.
7. Befintliga takpannor återmonteras. Taket kompletteras med nya tvåkupiga lertegelpannor i samma mått och utseende som befintliga.

BEHANDLING/FABRIKAT

Strö- och bärläkt samt underlagspapp

Byggvaruhandeln.

Brädbottenpanel och stomvirke

Lika befintligt.

Nya takpannor

Tvåkupiga lertegelpannor, lika befintliga. Vittinge tegel eller likvärdigt.

Arbeten utföres enligt fabrikantens anvisningar.

Se även allmänna föreskrifter.

PLÅT OCH STUPRÖR

BESKRIVNING

Fabriksmålade täckplåtar vid anslutning till skorsten,nockplåtar och i anslutning mellan träfasad och ugnsbbyggnadens kalkstensmur.

Moderna svarta hängrännor av Plåtisol monterade längs östra och västra takfoten samt på väderskydd ovan huvudentrén.

NUVARANDE SKICK

Plåt, hängrännor och stuprör är i gott skick. På lång sikt bör plåt, hängrännor och stuprör bytas mot röd kulör. Stuprören ska då ha raka vinklar och traditionell vattenkupa.

ÅTGÄRDER

Då plåten är modern och inte anpassad till byggandens kulturhistoriska värde bör den på lång sikt bytas ut till ett tidstypiskt utseende och material.

1. **Stuprör, hängränna och takets täckplåtar demonteras.**
2. **Nya plåtar i aluzink eller galvaniserad plåt monteras. Hängrännor och stuprör ska vara tidstypiska med raka rörvinklar och profilerade vattenkuper.**
3. **Efter 3-5år målas plåten i underlagets kulör.**

BEHANDLING/FABRIKAT

Material

Aluzink eller galvaniserad plåt

Kulör

Anpassat efter underlaget.

**Arbeten utföres enligt fabrikantens anvisningar.
Se även allmänna föreskrifter.**

SKORSTEN

BESKRIVNING

Byggnadens skorsten är hög och utförd i kraftiga dimensioner. Den kvadratiska, svagt avsmalnande konstruktionen är murad med äldre handslaget tegel. Skorstenen krön är försedd med en krans av kalksten.

NUVARANDE SKICK

Skorstenens övre del är nyligen restaurerad. Äldre sprickor och missfärgat tegel är synligt på stora delar av skorstenen.

ÅTGÄRDER

Kontinuerlig översyn av skorstensmuren ska genomföras för identifiering av behov av omfogning och byte av tegelstenar.

1. **All cementfog och samtlig lös fog knackas ner till fast grund.**
2. **Skadat tegel justeras och kompletteras med tegel lika befintligt.**
3. **Omfogning. Vid framtagande av fog bör provtagningar utföras innan så att en lämplig sammansättning kan göras. Resultatet utvärderas av murare.**

BEHANDLING/FABRIKAT

Fog och putsstruktur

Fogprover ska tas fram och godkännas av beställare innan arbetet påbörjas.

Tegel

Handslaget tegel för bättre variation i kulören.

Arbeten utföres enligt fabrikantens anvisningar.

Se även allmänna föreskrifter.

TRAPPOR

BESKRIVNING

Till huvudentrén löper en träbro av impregnerat virke. Från dörren i överbyggnadens östa gavel finns en utrymningstrappa av impregnerat virke.

NUVARANDE SKICK

Träkonstruktionerna har algpåväxt och är i övrigt i gott skick. På lång sikt kan ny bro och trappa uppföras som har ett mer traditionellt uttryck, lämplig för byggnaden.

ÅTGÄRDER

- 1. Varsam rengöring genom algtvätt**
- 2. När ny bro och trappa ska uppföras tillverkas de med traditionella material och metoder av erfarna hantverkare. Lämpligen används kärnvirke av furu. Konstruktionerna behandlas med roslagsmahogny.**
- 3. Alternativ till träkonstruktion kan övervägas. Viktigt är att trappan utförs i ett gediget och traditionellt material, exempelvis smide. Det är viktigt är också att en hög nivå på det hantverksmässiga kunnandet och erfarenheten tillämpas.**

